

УДК 377.5-055.2:316.4»195/196»(73)

СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗШИРЕННЯ МЕРЕЖІ ЖІНОЧИХ КОЛЕДЖІВ У США У 50-60 РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Олена Теренко

У статті виокремлено законодавчі основи перегляду соціальних прав жінок та підвищення рівня фінансування жіночої освіти; охарактеризовано основні напрями діяльності Національної ради з питань дослідження робочої сили та комісії з вивчення людських ресурсів; здійснено аналіз результатів дослідження, що проводилося Національною асоціацією жінок-деканів; окреслено особливості діяльності комісії організації Філіпс, що займалася дослідженням освіти жінок та комісії, організованої Дж. Кенеді, яка займалася дослідженням статусу жінок.

Ключові слова: жіночий коледж, Національна рада з питань дослідження робочої сили, комісія з вивчення людських ресурсів, Національна асоціація жінок-деканів, комісія організації Філіпс, що займалася дослідженням освіти жінок.

Сучасне розуміння педагогіки як системи взаємопов'язаного педагогічного впливу та взаємовпливу в межах суб'єкт-суб'єктних відносин педагогічного процесу та соціалізації особистості потребує перегляду дефініції навчання з позицій гендерного підходу, який передбачає гармонізацію статево-рольової взаємодії на основі егалітаризму як принципу рівних прав та можливостей незалежно від статі. Нині вітчизняне гендерне освітнє поле не достатньо структуроване за напрямками, тому поширення гендерних знань, яке почалося в Україні, не розподіляється рівномірно, а його успішність великою мірою залежить від зусиль окремих фахівців. Системність гендерної освіти має формуватися не тільки шляхом уведення окремих курсів із гендерної проблематики в навчальні стандарти вищих навчальних закладів, а й за рахунок упровадження гендерної методології у гуманітарні дисципліни. Гендерний підхід має розкрити та проаналізувати наявні відмінності в освіті чоловіків та жінок, проблеми упередженості у змісті навчальних програм, гендерний дисбаланс у системі освіти в цілому. Для цього необхідна подальша інтеграція гендерних досліджень у систему вищої освіти України, розвиток гендерно-збалансованих навчальних планів шляхом уведення нових знань про жінок у традиційні соціальні дисципліни, що потребує змін в ідеології вищої освіти в країні.

Освітні програми жіночих навчальних закладів започатковані від кінця 1970-х років у низці країн Західної Європи. Проте, оцінюючи загалом стан розвитку гендерної освіти за кордоном, можна стверджувати, що найпоказовішим є американський досвід із упровадження гендерної проблематики в систему вищої освіти. З огляду на вищезначене, вважаємо, що вивчення соціальних передумов становлення вищої жіночої освіти у США є

необхідним для України, оскільки наша держава ще стоїть на шляху введення гендерних підходів у вищу освіту.

Проведений аналіз сучасних соціологічних та науково-педагогічних джерел засвідчує, що процес становлення та розвитку жіночих освітніх інституцій та їх місце у контексті розвитку шкільництва були в полі зору багатьох дослідників. Актуальні питання гендерної проблематики досліджувались у працях С. Г. Айвазової, В. П. Агеевої, Т. В. Говорун, І. А. Жерьобкіної, І. Д. Зверєвої, у тому числі проблеми гендерної політики у сфері освіти – у дослідженнях Л. В. Гонюкової, Н. В. Грицяк, Л. С. Кобелянської. Однак відсутні праці, присвячені системному аналізу соціальних передумов розширення мережі жіночих коледжів у 50–60 роках ХХ століття.

Дослідження соціальних передумов розширення мережі жіночих коледжів у 50–60 роки ХХ століття становить мету статті. Основними завданнями статті є: виокремлення законодавчих основ перегляду соціальних прав жінок та підвищення рівня фінансування жіночої освіти; характеристика основних напрямів діяльності Національної ради з питань дослідження робочої сили та комісії з вивчення людських ресурсів; аналіз результатів дослідження, що проводилося Національною асоціацією жінок-деканів.

Внаслідок аналізу передумов розширення мережі жіночих коледжів у 50–60 роки ХХ століття нами був встановлений ряд факторів, що здійснили значний вплив на розвиток системи жіночої освіти. По-перше, у 1944 році був прийнятий законодавчий акт (G. I. Bill), який забезпечував державне фінансування освітніх послуг у вищому навчальному закладі жінкам, які прослужили у армії не менше 90 днів. По-друге, у зв'язку з участю американських солдатів у корейській війні, у 1951 році Американська рада з питань освіти (American Council on Education) організувала конференцію «Жінки у десятиліття оборони», на якій розглядалися проблеми зміни соціальної ролі жінок, адже вперше вони почали виконувати роботу у тих економічних секторах, у яких досі працювали чоловіки. По-третє, збільшення кількості студенток пов'язане з високим рівнем міграції американців із сіл до міст. По-четверте, на жінок також покладалася відповідальність за виховання дітей, яке має здійснюватися на науковій основі. По-п'яте, у досліджений період концепт «демократія» передбачав надання рівних прав усім людям, незалежно від статі та раси, аби реалізувати свої здібності на користь країни. По-шосте, у зв'язку з недостатністю освітніх послуг у 1951 році була створена рада монахинь-учителів. Тому в 50-ті роки ХХ століття кількість студенток у католицьких жіночих коледжах значно збільшилася.

Законодавчою основою перегляду соціальних прав жінок послугувало прийняття поправки про рівні соціальні та виробничі права жінок та чоловіків (Equal Rights Amendment), Акту громадських обов'язків (Civil Rights Act (1964)), Акту про виборчі права (Voting Rights Act (1965)) та Акту про підготовку медичних сестер (Nurse Training Act (1964)). У 1965 році були прийняті Акт про створення сприятливих умов для надання вищої освіти (Higher Education Facilities Act), Акт про початкову та середню освіту (Elementary and Secondary Education Act) та Акт про вищу освіту (Higher Education Act), у яких зазначалося про необхідність підвищення рівня державного фінансування освітніх послуг у

жіночих коледжах. Крім того, у американському парламенті була створена національна жіноча партія (National Women's Party), яка займалася розробкою законопроектів, що гарантували економічну, соціальну та політичну рівність жінок та чоловіків.

У 1950 році організація Форда профінансувала створення Національної ради з питань дослідження робочої сили (National Manpower Council), яка у звіті 1957 року наголошувала на необхідності формування жіночої робочої сили шляхом залучення більшої кількості жінок до навчання у приватних та державних освітніх інституціях, а також збільшення кількості робочих місць для жінок та наукового дослідження концепту «жінка-працівник». У контексті нашого дослідження важливим є той факт, що в 1957 році Національна рада з питань дослідження робочої сили констатувала, що у Радянському Союзі щорічно близько 13000 жінок випускаються за інженерними спеціальностями, у той час як у США – лише 100. Тому для вирішення технологічної кризи асоціація рекомендувала залучати більшу кількість жінок до отримання освітніх послуг [4].

Д. Вульфом була організована комісія з вивчення людських ресурсів (Commission on Human Resources), яка займалася дослідженням мотивації жінок до отримання освітніх послуг та проблемами працевлаштування, а також шляхів залучення здібних людей до здобуття освіти з метою реалізації їхніх здібностей у науковій роботі. У звіті комісії «Американські ресурси особливого таланту» зазначалося, що жінкам потрібно надавати освітні послуги, оскільки вони, як і чоловіки, мають економічний потенціал, який можна реалізувати у різних економічних секторах. Соціологічне дослідження, проведене комісією, довело, що дві третини усіх хлопців, які закінчили школу, вступають до коледжів, у той час як із дівчат – лише половина. У той же час педагог дотримувався думки, що жінки мають інтелектуальний потенціал, який варто застосовувати для навчання та роботи за технічними спеціальностями. У звіті також вказувалося, що жінки зазнають дискримінації у навчанні та на роботі у зв'язку з відмінностями у фінансуванні наукових досліджень, що проводяться представниками різних статей, та різницею у заробітній платі.

У 1955 році організацією Філіпс (Philips Foundation) була створена комісія, що займалася дослідженням освіти жінок (Commission on the Education of Women). Порівнюючи напрями діяльності комісії з вивчення людських ресурсів та комісії організації Філіпс, що займалась дослідженням освіти жінок, ми встановили, що спільним у діяльності організацій було те, що вони виокремили мотиви, які спонукали жінок до навчання у коледжах. Психологами були обґрунтовані причини культурного та структурного характеру, що призвели до недофінансування жіночої освіти. Дослідники стверджували, що жінки мають самостійно обирати, на скільки відсотків виконувати свої професійні, громадянські та сімейні обов'язки. У той же час комісія наголошувала на необхідності надання жінкам ґрунтовної інформації про особливості планування сімейного життя, оскільки, на думку дослідників, при значній кількості дітей жінки не можуть надати їм повноцінне виховання. Комісією були розроблені рекомендації з метою залучення більшої кількості жінок до навчальної діяльності у коледжі: збільшення рівня фінансування

освіти дорослих; розширення мережі жіночих коледжів; спрощення системи трансферу заліків та іспитів, що були складені студенткою раніше; розробка гнучких навчальних програм та начальних планів; збільшення кількості грантів, що надаються жінкам для проведення наукових досліджень [1].

У 1952 році була створена Національна асоціація жінок-деканів (National Association of Deans of Women), представники якої вперше обґрунтували, що жінка має виконувати п'ять соціальних ролей: особистісну, сімейну, професійну, громадянську та ціннісну, з домінуванням у кожній історичний період котроїсь з них. Так, у 50-ті роки ХХ століття домінувала громадянська функція у зв'язку з участю США у корейській війні. Асоціацією були виокремлені фактори, що впливають на ступінь виконання жінкою різних ролей, а саме: рівень культури та освіти, рівень домагань, мотивація. Характерною рисою діяльності Національної асоціації жінок-деканів було те, що вона займалась вивченням досить широкого спектру гендерних питань. Так, психолог М. Джеходе вивчала відмінності у жіночій моралі, ступенях задоволення та домагань у жінок, що працюють та займаються домашнім господарством, та у тих, що поєднують дві соціальні ролі. Соціолог Ф. Клахого досліджував історичний аспект переходу жінок від домашнього господарства до різних економічних секторів. Соціолог Р. Вільямс установив кореляцію між рівнем освіти та цілями, що ставлять перед собою жінки, а також реакцією на соціальний тиск у різні історичні періоди. Педагог М. Джонс займалася дослідженням особливостей самореалізації жінок на роботі, у суспільстві та вдома. Когнітивний психолог Р. Блей розглядав рівень соціального конформізму жінок на ринку праці. Дж. Бернерд, як і Р. Блей обґрунтував кореляцію між рівнем соціалізації та ступенем розвитку критичного мислення, незалежності та почуттям внутрішньої захищеності. Підсумовуючи напрями діяльності асоціації, ми встановили, що у 1953 році асоціацією було сформульовано сім завдань, реалізація яких мала сприяти зниженню рівня дискримінації жінок у різних соціальних сферах: виокремлення соціальних ролей жінок у американському суспільстві та джерел їх некоректної ідентифікації; дослідження впливу соціуму, освіти та культури на ступінь домагань жінок; характеристика відмінностей у вихованні хлопчиків та дівчат, що в подальшому впливають на рівень домагань у представників обох статей; з'ясування відмінностей у мотивації жінок та чоловіків у отриманні освітніх послуг; розгляд соціальних факторів, що впливають на домінування сімейної, трудової та громадянської ролі жінки на різних стадіях життя; аналіз напрямів, у яких жінки та чоловіки хочуть змінити свої соціальні ролі [2].

У 1957 році організація Карнегі надала 9900 доларів для проведення наукової конференції у місті Рай (Rye conference). Нами встановлено, що організація Карнегі здійснювала фінансування цієї конференції, оскільки, як і Комісія з вивчення людських ресурсів, була зацікавлена у більш ефективному використанні людських здібностей з метою підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. У рекомендаціях конференції йшлося про те, що часткове використання жіночих ресурсів у минулі роки призвело до зниження рівня конкурентоспроможності держави.

У 1961 році президент Дж. Кенеді створив комісію, що займалася

дослідженням статусу жінок (President's Commission on the Status of Women). Напрямами діяльності комісії стали жіноча освіта, політичні та соціальні права жінок та вироблення рекомендацій для перетворення жінок на активних громадян держави. Нами було встановлено, що президентською комісією, як і Національною асоціацією жінок-деканів, були сформовані рекомендації щодо сімейних, громадських та виробничих обов'язків жінок, а також освітніх послуг, що мали бути надані представникам жіночої статі для ефективного виконання цих обов'язків.

З метою моніторингу реалізації заходів, що були запропоновані вище названими комісіями, були створені Жіноче бюро (Women's Bureau), Міжміністерське бюро (Interdepartmental Committee), Рада надання громадянам допомоги з питань статусу жінок (Citizens' Advisory Council on the Status of Women), а також Національна асоціація для жінок (National Association for Women).

Проведене дослідження показало, що соціальними передумовами розширення мережі жіночих коледжів у США у 50–60 роки ХХ століття стали зміни в системі жіночої освіти США. Ці зміни зумовило прийняття низки важливих документів, що вплинули на визначення стратегії і тактики жіночої освіти. Чільне місце зайняло розроблення і прийняття законів, спрямованих на забезпечення гендерної рівності (Акт про забезпечення фінансування освітніх послуг жінкам, які прослужили у армії не менше 90 днів, Поправки про рівні соціальні та виробничі права жінок і чоловіків, Акт громадських обов'язків, Акт про виробничі права, Акт про підготовку медичних сестер, Акт про створення сприятливих умов для надання вищої освіти, Акт про початкову та середню освіту та Акт про вищу освіту). Приверненню уваги до проблеми освіти жінок сприяло створення низки комісій та асоціацій (Національної асоціації жінок-деканів, Комісії з дослідження статусу жінок, Жіночого бюро, Міжміністерського бюро, Ради надання громадянам допомоги з питань статусу жінок тощо). Різноманітна, взаємодоповнювальна діяльність цих інституцій сприяла створенню умов для особистісного розвитку і творчої самореалізації жінок в американському суспільстві, координації зусиль державних та громадських організацій для реалізації одного з фундаментальних прав кожної людини, незалежно від статі, – права на освіту.

Проведене дослідження не вичерпує зазначеної проблеми, перспективним убачається дослідження особливостей здійснення педагогічного процесу у жіночих коледжах США у 70–80 роки ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. Bannet M. *When Dreams Came True: the G. I. Bill and the Making of Modern America* / M. Bannet. – Washington, D. C. : Brassey's, 1996. – 243 p.
 2. *Historical Statistics of the United States: Colonial Times to 1970* / U.S. Department of Commerce, Bureau of the Census. – White Plains, N.Y. : Kraus International Publications, 1989. – 380 p.
 3. *The Span of the Woman's Life and Learning*. – Washington D. C. : Commission on the Education of Women of the America Council of Education, 1960. – 133 p.
 4. *Womanpower: a Statement by the National Manpower Council Staff* / National Manpower Council. – New York : Columbia University Press, 1957. – 201 p.
-
-